KUNDEL

Marcelina Jarnuszkiewicz

Zanim KUNDEL stał się synonimem zupełnego bezrasowca, „psa nierasowego, najczęściej wiejskiego psa podwórzowego” (jak definiowany jest w słowniku Doroszewskiego), był przedstawicielem określonego, wcale nie pośledniego typu psów, choć zdania co do tego, jaki typ reprezentował, są podzielone. Według jednych źródeł mianem KUNDEL określano kudłate i zazwyczaj duże owczarki – psy wykorzystywane do pilnowania stad owiec i kóz. W wydanym na początku XIX w. słowniku polsko-niemieckim J.S. Bandtkiego wyraz KUNDEL jest właśnie odpowiednikiem niemieckiego Schäferhund, czyli ‘owczarek’. Według innych źródeł KUNDEL jest pierwotną odmianą psa występującą na naszych ziemiach: „zdaie się bydź początkowym wszystkich odmian psów gniazdem; Są śrzedniéy wielkości, miernie kosmate z uszyma sterczącemi, z pyskiem cienkim podługowatym” – taki opis znajdziemy w cytowanym przez S.B. Lindego dziele o zoologii. Językowy KUNDEL – jak to KUNDEL – nie ma rodowodu. Nie wiadomo dokładnie, skąd pochodzi i jacy byli jego przodkowie. Jedna z hipotez wywodzi określenie KUNDEL (dawniej także KONDEL z odmianą: kondel – kondela, podczas gdy: kundel – kundla) od niemieckich przymiotników kund ‘znany’ (dziś już tylko w złożeniach czasownikowych) lub kundig ‘doświadczony’ – w końcu taki wiejski KUNDEL jest zarówno powszechnie znany, jak i doświadczony (czasem nawet aż za bardzo doświadczony, i to przez los). Inna hipoteza, bazująca na kudłatości KUNDLA, dopatruje się w owej nazwie tego samego, choć mocno przekształconego, kędzierzawego pierwiastka znaczeniowego, który odnajdziemy w KĘDZIORACH i w KĄDZIELI.
Używanie określenia KUNDEL jako przeciwstawienia określeń psów myśliwskich, wykorzystywanych w łowiectwie i uznawanych za rasy najszlachetniejsze, sprawiło, że KUNDEL nabrał pejoratywnych konotacji i zaczął pojawiać się jako wyzwisko (np. „kundle postmodernizmu”).
Obawę przed negatywnymi konotacjami słowa KUNDEL odzwierciedla nazwa nieformalnego święta obchodzonego 25 października – DNIA KUNDELKA. W nazwie celowo zastosowano formę zdrobniałą, nasuwającą wyłącznie pozytywne skojarzenia.